

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Красимир Христов Андонов, НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов”,

по процедура за присъждане на научна степен

“Доктор на науките”

на проф. д-р Калин Кънчев Гайдаров,

с хабилитационен труд

“Духовната същност на съзнанието и нейното претворяване

в българското изкуство през 20-ти век”

НАТФИЗ, Факултет “Екранни изкуства”

Биографичната справка на проф. д-р Калин Гайдаров впечатлява с много широк спектър от дейности и професионална реализация. От 1992 г. до 2008 г. той минава пътя на кариерното развитие от асистент до професор в Института по психология на МВР, като впоследствие става и негов директор (2002-2009). Също така, той е преподавател в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски” (2006 до днес) в дисциплините “Юридическа психология”, “Подбор, оценка и обучение на персонал”, “Психологически основи на управлението”, “Психология на личността”, “Психология на девиантното поведение”, “Организационна психология”, “Мениджмънт на организационното развитие”, “Психологическо консултиране в организацията”, “Диагностика и противодействие на корупцията и организационните девиации в организацията”, “Когнитивна психология”, преподавател в бакалавърската (от 1995 г до днес) и в четири магистърски програми на СУ “Климен Охридски, преподавател в ЮЗУ “Неофит Рилски” по “Юридическа психология”; “Криминална психология”; “Полицейска психология, Съдебно-психологични експертизи (от 2006 до днес), преподавател в НБУ между 2007 и 2023 г.

От 2019 до днес, проф. Калин Гайдаров е преподавател в НАТФИЗ “Кр. Сарафов” - катедра “Световна култура”. В Академията той води дисциплините: “Основи на психологията”, “Психология на личността”, “Социална психология”, “Психология на управлението”, “Детска психология”, “Психология на развитието”, “Групов процес и групова динамика”, “Кризис в развитието и проблеми в поведението”.

На процедурата за присъждане на научна степен “Доктор на науките”, проф. Гайдаров се представя с хабилитационен труд със заглавие “Духовната същност на съзнанието и нейното претворяване в българското изкуство през 20-ти век” и пълен комплект документи. Дисертацията е в обем от 183 страници, в нея е разгледано творчеството на 41 български творци и са анализирани 75 техни произведения.

Пиша становището относно хабилитационния труд на проф. Калин Гайдаров с ясното съзнание, че територията на психологията, като основа на научното изследване “Духовната същност на съзнанието и нейното претворяване в българското изкуство през 20-ти век”, е далеч от моята професионална квалификация. Същевременно, темата и гледната точка на автора надхвърлят строго дисциплинарната рамка и в текста се развиват идеи, които ме вълнуват като човек и творец. В този смисъл, моето отношение към труда е провокирано от рефлексията и личната ми гледна точка към написаното.

Василий Кандински казва в книгата си “За духовното в изкуството”, че “всяко произведение [,...] е дете на своето време и често пъти то е майка на нашите чувства”.

Проф. Гайдаров дефинира изкуството на ХХI-ви век като противопоставяне на тяло и душа, което в по-дълбок смисъл означава и противопоставяне на Човека с Бога. Резултатът от този сблъсък е пагубен за моралните устои на епохата и това кара Калин Гайдаров да нарече процеса “конструиране на нова реалност”, “съществуваща в антиутопичното битие на симулирания свят”. Според автора, днешния човек е “постчовек”, който е воден от безценностните принципи на “постморал”. И ако се върнем към казаното от Кандински, че изкуството е “майка на нашите чувства”, то явно е, че съвременните тенденции превръщат все повече майката в мащеха.

Случващото се днес провокира проф. Гайдаров да се обърне към класическите български произведения от ХХ век. Произведения, в които са заложени основните устои на изкуството като морален стожер и връзка на човек с Бога (тук може да се припознаят и стълбовете на нашата национална идентичност). Връзка, осъществявана през моралните категории на красивото и доброто. Или както казва авторът: “Красивото винаги е добро, а доброто е красиво, а те двете са истина.” В тази контекст е и използвания цитат на “Евангелие от Йоан“ (Йоан 1:11), който гласи: “Който върши добро е от Бога...”

Изначално изкуството е стремеж към истина. Истина, която през таланта на артиста се трансформира в художествена форма. В този смисъл, талантът дава свръхвъзможност, но и би трябвало да носи и свръхотговорност за този, който го е получил. Защото пак според Гайдаров, “...като дар от Бога, художественият талант не може да попадне при случаен човек”.

За да го докаже, както вече споменах, той се обръща към българските класици. Сред тях са поетите Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Николай Лилиев, Гео Милев, Никола Вапцаров, Христо Смирненски, Пеню Пенев, Петя Добарова, Атанас Далчев, Дамян Дамянов, Христо Фотев,..., писателите Иван Вазов, Ангел Каралийчев, Йордан Йовков, Елин Пелин, Николай Хайтов..., скулптурите Иван Лазаров, Андрей Николов..., художниците Цанко Лавренов, Златю Бояджиев, Владимир Димитров - Майстора, Иван Милев, Генко Генков, Мара Чорбаджийска, Дечко Узунов..., много кинотворци...

Присъствието на толкова много знакови имена на български творци, както и цитатите и анализите на техни произведения носят натрупване, което е много важно за цялостната конструкция и защитата на тезата на дисертационния труд. Изграденият тук образ на българското изкуство от периода е комплексен, многолик и жив. Важният извод, който се налага след всичко това е, че единствения шанс да не се загубим в илюзорния свят на постморала е да се обърнем към посланията на истинското изкуство.

В началната част на текста, проф. Гайдаров говори за трудностите, съпътстващи научното описване на проявленията на личността. Струва ми се, че задачата да дефинира и структурира духовната връзка на българското изкуство с божественото начало, е не по-малко трудна.

Когато Кандински говори за въздействието на цвета, той казва, че ако плъзнем поглед по палитрата с бои, бихме могли да получим два основни резултата: първо - да осъществим чисто физическо въздействие, при което самото око е очаровано от красотата. И второ - да усетим вътрешното звучене. Резултат, който е видим само при по-високо развитие на човека.

Настоящият труд ни дава вътрешния поглед на проф. Гайдаров към темата за духовността на българското изкуство през ХХ-ти век. Струва ми се, че разбирането на кодираните послания в текста трябва да става не толкова емпирично-сравнително, колкото емоционално. Защото, когато “зрителят се изправя с открита душа пред картината иска да чуе един родствен нему език” (Кандински, “За духовното в изкуството”)

В заключение искам да кажа, че работата ми във Факултет “Екранни изкуства” на няколко пъти ме срещна с проф. Калин Гайдаров при решаването на сложни учебни казуси. Винаги в подобни ситуации съм бил впечатлен от неговото разбиране на проблемите на студентите и човешката му позиция. Смятам, че доброто е важно и необходимо като естетическа категория в изкуството, но също така, то трябва да бъде неотменима част от философията на живот на всеки от нас.

Гласувам убедено с “ДА”, на професор Калин Гайдаров да бъде присъдена научната степен “Доктор на науките”.

22 септември 2025 г.
София

проф. Красимир Андонов